

AUTONOMIA

ZSIDÓ FELEKEZETTÁRSADALMI ÉS POLITIKAI LAP.

MEGJELEN MINDEN MÁSODIK HÉTEN SZERKESZTŐ: Dr. KLEIN ADOLF SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK · EGÉSZ FŐMUNKATÁRS: SZABADKA, SZÉCHENYI-TÉR 99. SZ.
ÉVRE 12 KORONA, FÉLÉVRE 6 KOR. Dr. SINGER BERNÁT FŐRABBI Előfizetési díjak a „Délvidéki Közgazd.
Bank R-T”-hoz Szabadka, küldendők.

TARTALOM:

1. △ Ujévre.
2. Dr. Jordán Sándor főrabbi:
A szentélyből kibujt róka.
3. Neményi: Tábori levél.
4. Néhány koromszem a füstölgő
hegyről.
5. Frischmann N. Ignác: Roshasone.
6. A mi táborunkhoz.
7. Tárca: Székely János:
Eszter értem sir.
8. Külföld.
9. Hírek.
10. Közgazdaság.
11. Szerkesztői üzenet.
12. Hirdetések.

Foncière, Pesti biztosító-intézet.

ALAPITTATOTT 1864. ÉVBEN. BUDAPESTEN. ALAPITTATOTT 1864. ÉVBEN.

Teljesen befizetett részvénytőke 4.000,000 K
Tartalékok és évi díjbevételek 68.000,000 K
Összes biztosítékok 72.000,000 K

Tűz, jég, baleset,
betöréses lopás és életbiztosítás ::

TELEFON: 3-58.

Folyószámla a Szabadkai Kereskedelmi és Iparbanknál.

STERN ZSIGMOND

TEMPLOMFESTŐ SZABADKA, VI. FÉLIX-UTCA 16.

KÉSZIT: modern és minden meglévő stilusban
diszes templomfestéseket és mázolásokat, fa-, márvány- és patina utánzatot. □ Költségvetést díjtalanul, vázlatot felszólításra a legjutányosabb árban készítünk. □ Levélbeni meghívásra vidékre is elmegyünk.

Ispánovits

ruhákat legszebben

fest és vegyileg tisztít

Szabadka, I. kör, 81. (Saját ház).

Telefon: 497. szám.

F·O·G·A·K

és teljes fogsorok, arany koronák, HIDAK, nák. — Arany, platina (porcellán) garantált szinaranyból, legspeciálisabb, felismerhetetlenségig hű műfogak, mindennemű kaucsuk fogozatok.

Fogházak, tartós fogtömések készülnek: ROMÁN fogtechnikai műtermében és laboratóriumában Szabadka, Kossuth-utca 22. szám. — Délvidéki Közgazdasági Bank Részvénytársaság székhelyében, Bányászati szálló mellett. Vidékiek 1 nap alatt kielégíttetnek!! Mérsékelt árak! Telefon: 6—12.

FOGÁT, SZÁJÁT csakis a Dr. Vajda-féle Hydrogen-peroxyd szájvizzel ára kor. 1:50 és fogporral ára 1 korona ápolhatja lelküsimeretesen. Kapható minden Gyógyszertárban és Drogériában.

A küszöbön lévő iskolai évre olyan kiváló tankönyvet adok át a forgalomnak, mely hézagpótló voltánál fogva méltán fogja az összes érdekelt körök figyelmét és élénk érdeklődését felkelteni.

סדר בית אל IMAKÖNYV

A főbb imák szó szerinti fordításával, szertartási magyarázatokkal bővítette Stein Mayer Miksa nagyszombati főrabbi 496 oldal. Erős vászonkötésben K 1:60. Pótol minden más tankönyvet, mert annak tartalmát teljesen felöleli. Pótolja a főbb héber imákat, mert ezeket a Fuchs-féle módszer szerint szó szerinti parallel fordításban tartalmazza. Pótol minden más szertartási könyvet, mert az összes szertartásokat a megfelelő imák kapcsán röviden és könnyen felfogható módon tárgyalja. Ezen imakönyv úgy az elemi, mint a középisk. ifjúságnak szánt legértelmesebb leghasznosabb tankönyv. Ugyanitt kapható: Mózes I. könyve, Stein Mayer M. főrabbi szó szerinti fordítása III. kiadás ára K 1:60.

Mózes II. könyve, Stein Mayer Miksa II. kiadás ára K 1:40.

A szives megrendelések HOROVITZ ADOLF könyvkereskedésének Nagyszombatba címzendők

AUTONOMIA

ZSIDÓ FELEKEZETTÁRSADALMI ÉS POLITIKAI LAP.

MEGJELEN MINDEN MÁSODIK HÉTEN SZERKESZTŐ: Dr. KLEIN ADOLF SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL SZABADKA, SZÉCHENYI-TÉR 99. SZ. ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK: EGÉSZ FŐMUNKATÁRS: Előfizetési díjak a „Délvidéki Közgazd. Bank R.-T“-hoz Szabadka, küldendők. ÉVRE 12 KORONA, FÉLÉVRE 6 KOR. Dr. SINGER BERNÁT FŐRABBI

Ujévre.

תכלה שנה וקבלוהיה תהיל שנה וברכותיה.

△ Oh hadd muljék el az esztendő az ő átkaival és kezdődjék az esztendő az ő áldásaival! Ez volt a régi zsidó fohász az újév beköszöntésekor és más fohász talán senkinek se jöhet ajkaira e „félelmetes“ napokban, melyekkel egy eseményekben, aggodalmakban és fájdalomokban gazdag esztendő fejeződik be.

Oly esztendőnek alkonyán állunk, mely nemcsak az egyes embereknek, hanem az egész világnak életére lesz óriási kihatással. Emlékeit véres betűkkel, hangos panaszokkal és nagy remegésekkel írja be a történelembe. Mint Amosz próféta visiojában úgy láttuk mi is az Örökkévalót, ki tüzes harcra szólított fel, mely megemészti nagy mélységeivel és elpusztítja egy részét és mi felkiáltottunk: Oh uram hagyj fel kérlek, miképpen állhat meg Jacob, hiszen ő olyan kicsiny! Ez a lázas álom valóságként tárul szemünk elé. A harcok tüze hullott a földre, megemészti nagy birodalmakat és pusztítása elhatol arra a részre, mely nekünk a legdrágább, a legszentebb: a mi szeretett magyar hazánkra, melyen mi csüngünk lelkünk egész melegségével és erejével. „Nemzetek haragja, mint félelmetes vizek hullámzása“ csapott össze felettünk és vajjon mi az a mit a hullámok elnyeltek, mi az amit a mélységekbe fogadtak? Mindent a mit szépnek, nagyoknak és dicsőnek tartottunk; mindent a mit szívünkre öleltünk és nemes eszmények gyanánt magasztaltunk. A szeretetben, a népek testvériségében, a békés haladásban vetett bizalmunk szétfoszlott; a mit századok munkája megteremtett, veszélyben forog; a mit a testvériségről nemes szívek ábrándoztak, hiábavalóságnak bizonyult; mivel nemzetek, melyeket megcsodáltunk, szövetségesei lettek a sötétségnek, türelmetlenségnek és elnyomásnak; hazánknak, mely a haladás, a szabadság, a becsület és fenmaradás érdekében fegyvert fogott, ellenségei lettek és oly időket hoztak reánk, melyekben a legforróbb szülei szeretet fájdalommal változott és a legszentebb szülei érzelmek a gondok, aggodalmak és reszkető félelmek forrásai lettek. Hetek óta melyek egész örökkévalóságnak tűnnek fel, nem beszélünk másról, mint hogy hol találkoztak a hadakozó seregek egymással; nem számolunk mást, mint hogy hányan maradtak a csatatéren; nem örülünk másnak, mint győzelmek hírének, melyeknek

ezren estek áldozatul és a mikor drága hazánkra gondolunk, melynek határain a csaták dülnek, csak azt kiálthatjuk: Oh uram hagyj fel kérlek, miképen állhat is meg; vajjon diadalmaskodhatik-e mikor oly kicsiny és ellenei oly számosak!

E kérdést adta sokszor ajkainkra az elmúlt esztendő és örökségül ezt adja az új évnek. Vajjon mit fog az hozni számunkra? Az embereknek, a hazának, a világnak? Szébb világ születése vagy régi szenvedések növekedése van megírva könyvében? Ki tudná fellebbenteni az új esztendő fátyolát, melyet most még a harcosok milliói, a fegyverek tömegei, az anyák könnyei, a hitvesek és gyermekek imái borítanak el? Senkisem. Csak egy van a mi világosságát ad szemünknek, erőt és bizalmat lelkünknek, csak egy van a mi felemeli a csüggedőt, megvigasztalja a könyezőt és megnyugtatja a hazájáért remegő lelket. Az a hit, melyet a roshasono hirdét Izrael népének, melyet a szent napok jámbor imái mondanak el: Az igazságban emelkedik fel Isten a seregek ura és a szeretet szenteli meg az ő nevét.

Ezek a halkan elrebegett imák a zsidó templomokban erősebbek az ágyuk dörénél; ez a félnék felhangzó reménység messzebbre világít a harcok piros tüzénél. Azt hirdetik, hogy az igazság, ha száz ellensége van mégis győzedelmeskedik; ha nagy nemzetek szöveteznek ellene, mégis feléled, felmagasztosul és diadalt szerez. Hazánk népeinek ez a hit kölcsönözte a csodálatos erőt, melylyel a háboru rémét fogadta; ez nyújt fiainknak erőt midőn életüket is feláldozzák a harcmezőkön és ez nyújtson nekünk is erőt a vészben, a fájdalomban, az aggódásban és szenvedésben. Ez a hit tartsa ébren a szeretetet embertársaink iránt, mely eddig is oly csodálatosan sietett a harcok sebeinek enyhítésére; a szeretet Izrael iránt mely méltóan kiveszi részét a kötelességekből és áldozatokból; a szeretet hazánk iránt melyhez a bajban és veszedelemben még szorosabban fűződünk és a szeretet Örökkévaló Istenünkhöz a kihez a régi hűséggel járulunk az újév kezdetén. Ő engedje lejárni az elmúlt esztendő fájdalmait és köszöntsük az újat, melytől áldást, igazságot és boldogságot várunk. A szívek sebeire adjon enyhülést, a családok bánatára adjon vigasztalást, a csüggedők lelkére öntsön hitet és bizalmat egy szébb jövő és jobb esztendő iránt!

Dr. Jordán Sándor főrabbi:

A szentélyből kibujt róka.

A „hét vigasztaló szombaton“, mely a Tisebeov gyásznapja és a Roshasonoh itéletnapja közötti időt kitölti, hétről-hétre megszólal a templomi hafforában a lángszavu Jesajás próféta, aki joggal mondhatta magáról: „Az Ur, az Örökkévaló tanultak nyelvét adta nekem, hogy tudjam felsegíteni a bágyadtat szóval.“ Hétről-hétre halljuk az ő biztató, vigasztaló és felemelő varázsigéit a szép jövőről, a messiási korszakról, amidőn majd a népek összetörnek kardjaikat kapákká és dárdáikból sarlókat csinálnak, amidőn majd lakozik a farkas a báránnyal és a párduc a gödölyével heverész, a csecsemő pedig játszadozik a viperalyuknál.

Hiszen minden évben a legbékésebb viszonyok közt is aktuálisak ezek a reménykeltő és bizalomgerjesztő igék ebben a szinte két hónapra terjedő

liturgiai ciklusban, amidőn még érezzük a Tisebeov gyászos siralmainak utórezgését, amidőn már jelzi a Sofár mélabus harsonája az őszi félelmes főünnepek közeledését. De mennyivel aktuálisab és elevenebb hatása — még pedig nemcsak a zsidóságra, de egész szeretett magyar hazánkra és még jóval ennek határain túl is — ha most ebben a boros és háborus, ebben a poros és puszkaporos atmoszférában felfrissítő légáramlatként csap felénk a prófétai biztatás; „Minden szerszám, mely ellened alkottatik, nem fog beválni és minden nyelvet, mely itéletre támad ellened, elkárhoztatsz; ez az Örökkévaló szolgálainak birtoka és igazságuk tőlem, szól az Örökkévaló“ (Jesajás 54, 17). Most, amidőn az *eluhavi* lelkigyakorlatok csendes szentélyébe a csataterék éles pengéjű kardgyakorlatok csendülnek bele, midőn a templom szelid,

méla sofárbugását ezerszeresen tulharsogja a véres harcmezők vészjelző riadója; most amidőn még a Jomkipur leszámoló itéletnapja előtt emberi fegyverek mérkőznek végső leszámolásra s gyürkőznek a nagy itéletnapra; most, mondom, kétszeresen is jól eső, vigasztaló jóslatot látunk a próféta igéjében. — Szerszámokat kovácsol ellenünk az alattomos gonoszság, de a próféta azt mondja rá: ne félj! „Minden szerszám, mely ellened alkottatik, nem fog beválni. — Idegen nyelvű fajok és nemzetek csoportosulnak, egyesülnek, hogy itéletet üljenek fölöttünk, a próféta megnyugtat, mondván: „Minden nyelvet, mely itéletre támad ellened, elkárhoztatsz.“ — Saját birtokunkban akarnak bennünket zavarni, saját területünkön szövik a hálót, ejtik a tört, vetik a bombát, de a próféta odaszól: „Ez az Örökkévaló szolgálainak a birtoka és igazságuk tőlem.“

A zsidóság ősrégi és újabbkori történetéből egyaránt tudjuk, hogy sokféle szerszámot kovácsoltak, sokféle gyilkos fegyvert szegeztek ellenünk. Sziria, Perzsia, Média, a görögök és rómaiak hányszor és hányszor indítottak Izrael ellen irtóháborút, hogy népünket letörjék és a népfajok táblázatáról örökre letöröljék, mondván: „Jertek, pusztítsuk el ezeket, hogy ne legyen nemzetség és ne nevezessék többé Izraelnek neve“ (Zsolt. B. 5.) Ismerjük ezeknek a háborúságoknak a kimenetelét. A történet feljegyezte őseink példátlan erkölcsi erejét, szívósságát és ellenállási képességét. Nincsen a poklokban olyan kínzási szerszáma, amelyet ellenséges hatalmak a mi testünkön-lelkünkön ki ne próbáltak volna és amely le nem patiant volna Izrael jellemzilárdságának, tiszta erkölcsének és istenbizalmának páncélvértetérol. Az erőszak kegyetlen fegyvereihez társult később a guny, a lenézés, a megvetés és alattomos árulás mérgezett nyilzápóra, a gonosz nyelvek fulánkja, a tollak sebző szurása, melyeket a zsidóság tiszta hite, minden salaktól ment vallása és fenséges kultusza ellen irányítottak előbb az uralkodó pogányság, később a zsidóság törzséből kihajtott nemesebb vallásoknak egyes pogánylelkű hirdetői, — Hogy ezek a maró támadások, mérgezett rágalmak és ráfogások egyes jellemyenge, hajlékony gerincű alakokra hatással voltak és akadtak az idők folyamán kétszínű árulók is, szintén tudjuk a történetből és igazolja ezt a következő kis allegorikus történet is, melyet mindnyájunk okulására előadni és magyarázni óhajtok.

R. Gamliél, R. Elázár, R. Jósna és R. Akiba — így regéli a talmud (Makot 241.) — egyszer együtt mentek Jeruzsálembe. Midőn a templomhegyre érkeztek, ahol a szentély állott vala, látták, hogy egy róka jön ki a szentek szentélye romjai közül és ezt látva valamennyien sirva fakadtak, csak egy közülük,

a legbölcsebb, R. Akiba, nevetett és örült. Elámulva kérdezték társai: „Akiba te mindig csodálkozásra ragadsz bennünket, mi sirunk és te nevensz?“ „Hát miért sirtok ti tulajdonképen?“ volt az ellenkérdes, és ők felelék: „Hogyne sirnánk, mikor az a szent hely, melyről írva van, hogy a főpapon kívül minden idegennek halálbüntetés terhe alatt tilos a belépés, most annyira elhagyott pusztaság, hogy rókák járkálnak rajta, amint ezt Jeremias próféta megjósolta“ (Jerem. sir 5. 10.) Akiba erre így felelt: „Éppen ezért mosolygok és örvendek én; ti tudjátok, hogy Jeruzsálem jövőjéről két próféta mondott jóslatot. Az egyik így szölt: „Czion mezővé fog felszántatni és Jeruzsálem romhalmazzá lészen.“ A másik pedig azt jövendölte: *Még fognak ülni öreg férfiak és öreg nők Jeruzsálem terein kiki támasztó botjával a kezében... S a város utcái megtelnek ifjakkal és hajadonokkal, akik vígan játszadoznak terein* (Zakariás 8. 4.) — Az első e két jóslat közül, a szomorú, immár beteljesedett, ez pedig biztos reményt nyújt arra és bizonyos tudattá emeli hitemet, hogy megvalósul a második, az örvendetes jóslat is, Czion és Jeruzsálem majdani boldogságáról, felvirágzásáról.“ Eddig a Talmud. Én nem tartom tulmerész feltevésnek, sem eretnekséget nem látok benne, ha mi ezt a kis történetet és annak félreismerhetlen oktatási tendenciáját akképen magyarázzuk, hogy R. Akiba és társai ott Jeruzsálemben *nem négylábu rókákat*, hanem olyan *rókaravaszvágu embereket* láttak, akik önző aljas célokból az ártatlanság, a jámborság álarcát viselték amíg gonosz szenvedélyeik el nem ragadták, rá nem kényszerítették a színvallásra. Ezeket látták ők **יבוא מכות קדשי קדשי** kibujni a szentélyből, ledobni az álarcot, eltávolodni a szent talajról, amelyen eddig tartózkodtak. Látták amint azok szemérmetlenül gunyt üznek Izrael magasztos erkölcsanaiból, amint fennen hadat izennek vallásnak, hagyományoknak, tisztességnek, erénynek.

Akiba barátai elborzadtak és sirva fakadtak ekkora romlottság láttára és keseregve mondták **והור הקרב יומת** ha már az olyan is halálos bünt követ el, aki idegen, aljas érdekből, haszonleső célokból közeledik a szentélyhez, vállalja a szent hivatalokat: mennyivel ártalmasabb és bünösebb az oly romlott embernek a példája, aki **יבוא מכות קדשי קדשי** emelt fővel a szentélytől elfordul, a hitnek, az erkölcsnek, a vallásnak talaját végképpen elhagyja?!

Akiba azonban, bármennyire fájlalta ő is a gonoszszágnak és elfajultságnak ekkora nagyságát. Másrészt örvendett és önkéntelenül elmosolyodott, gondolván és mondván, hogy a nyilvános bűn nem lehet oly veszedelmes, mint a titkolt gonoszság, a gunyolódó

kevésbé ártalmas mint a rejtőzködő ellenség. És joggal hivatkozik R. Akiba arra a másik két jóslatra, amely erre célozva egymást kiegészíti **ציון שרה תהיה** Cziont mint hasznát hajtó földet fogják egyes gonoszok felszántani és kizsákmányolni és romhalmazába rejtőzködik a bűn, a rókaravaszság, de bekövetkezik majdan az idő midőn Jeruzsálem utcáin nyilvánvaló lészen, ki a mankónjáró aggastyán, ki az életerős ifju; hol az ütésre készen tartott bot, hol a játszi vidám ártatlanság; ki az igazlelkű, ki a hamis, ki a barátunk, ki az ellenségünk?

Abban a világháboruban is, mely most az egész civilizált emberiséget feldulja és összes anyagi és erkölcsi erőinket lenyűgözve tartja, ha annak keletkezési processusát vizsgáljuk, ugyanazt a jelenséget látjuk megismétlődni nagyobb méretben, ami a Jeruzsálemi szentély apró epizódjánál megtörtént. Rejtett gonosz rókaravaszságú ellenségek dulták, turták vakondmódra szomszédságunkban a mi hazánk, a mi szentélyünk talaját. Álarcos alakok, sötétlelkű és sötét gyűlölettel eltelt hatalmak álnok szavakkal barátságot színelve, szőtték a hurkot, fonták a hálót, fenték a gyilkos tört, rakták az aknát, gyártották a bombát ellenünk. Az alattomban felbérelt orgyilkosok bombája felrobbant és rombadöntött egy, a magas trón közelében álló és mindnyájunknak drága családi szentélyt. De a bomba füstjéből és a rombadöntött szentély oszló törmelékéből *láttuk kiszökni a rókát* a maga egész valóságában és alávalóságában, miként amott R. Akiba és társai látták kibujni a rókát rejtekhelyéről. Igaz, hogy ez elszomorító, megdöbbentő látvány, amelynek táttára sirva fakadtak Akiba társai, könnyekre fakasztotta ekkora romlottság, ekkora gyászos kíséző tünetekkel; de azért mégis a bölcs Akibának van igaza, hogy jobb a lealcázott ellenségeket felismerni s velük végtelenül számolni, mint az alattomos orvtámadásoktól folyton rettegni, jobb, ha a kigyónak fejére hágunk, mintha azt keblünkön melengetjük. És igaza van és igaza lesz R. Akibának abban a bizakodó hitében is, hogy megvalósuland a prófétának második vigasztaló jóslata is, hogy a mi szomorkodó, súlyos próbára tett városaink terein majd — nemsokára — ülni fognak félelem nélkül, jókedvűen magaskoru agg férfiak és nők, az itthonmaradt szülők, akiknek kenyérkereső *támaszaik*, fenntartóik ismét kéznél lesznek és megtelik a város győzelmes háborúból visszatérő jókedvű ifjakkal és velük vigadó hajadonokkal; mert Jesajás igéje igaz lészen: *minden számbám, mely ellened alkottatik, nem fog beválni.* Igaz lészen, mert velünk lesz az igazságos Isten, akiben bizakodva mostanában naponta felfohászunk: „Az ur az én viláosságom és segítségem, kitől fél-

jek? az Ur az én életem erőssége, kitől rettegek? Ha körülöttem táborot járnak is, nem fél az én szívem, ha háboru kél ellenem, mindig öbennem bízom.“ Ő győzelemre viszi seregeinket, ő beteljesíti rajtunk a zsoltár igéjét: *Ők meghanyatlanak és elbuknak, mi pedig állva maradunk és felegyenesedünk.* (Zsolt. 20, 9).

Neményi:

Tábori levél.

Még élek, még irok, Szerkesztő ur, igazán csak azért, hogy önt megnyugtassam. Lelkem kábult a rettenetes napok emlékeitől, összes érzéseim szinte megbénultak az átélte idők hatása alatt. Ujjonganom kellene a dicsőséges előnyomulásunk felett; zokognom kellene a sok áldozat elhunytá felett; remegnem kellene a jövő miatt mely még annyi sok veszedelmet tartogat számunkra. Mindez egybeolvad bennem és óriási teherként fojtogatja keblemet.

Azóta hogy én is — a jó Isten tudja milyen ártatlanul! — belekerültem a világtörténelem millió csinálói közé és az egész földkerekségből nem látok mást mint azt a kis árkot, melyet átugornom, azt a kis sövényt melybe elrejtőznöm és azt a kis rögtönzött kórházat melyben dolgoznom kell: azóta nem tudok se érezni, se hallani, se gondolkodni, csak néma gép gyanánt hurcolom magamat előre, hátra, éhezve, fázva, remélve, csüggedve, de mindig készen még sokkal többet is eltűrni szeretett jó hazánk dicsősége- és boldogságáért.

Mikor fárasztó és veszedelmes előrenyomulások között átléptük Orosz-Lengyelország határait, áhitatos szent érzelmek fogtak el. A katonaruha alatt is feldobogott az én meleg zsidó szívem és körülbelül úgy éreztem magamat mint Jozsua katonái mikor a Szentföldre léptek. Hiszen ezt a földet is szentté avatták a kimondhatlan szenvedések, melyek hittestvéreinkre szakadtak a zsarnoki önkénytől; nem egynek ártatlan vére áztatta meg rögeit és ezek jajkiáltása és kétségbeesése

töltötte meg a levegőt. Mi volt a bűnük, a miért a cári hatalom annyi keserűséget hullatott rájuk? Semmi egyéb mint a finneké, vagy lengyeleké, vagy tatároké. Csakhogy ezek finnek, lengyelek és tatárok, míg amazok zsidók voltak. Ha erről beszélgetünk bajtársaink között az esti órák csillagos ég alatti nyugalmunkban, szinte szeretnénk felugrani a kemény földről és rögtön újra rohanni az ágyuk torca elé, hogy átgázoljunk az ellenséges tömegben és vigyünk szabadságot az elnyomottaknak, akár lengyeleknek, akár zsidóknak nevezik őket. Büszkék vagyunk hogy zászlóink szabadságot hirdetnek, büszkék hogy a birodalom összes nemzetségeit egy cél lelkesíti: az hogy győzelmet szerezzünk fegyvereinknek, dicsőséget öreg jó királyunknak és szabadságot az elnyomott népeknek. Nekünk zsidóknak különösen jól esett hogy hadseregünk manifesztumot bocsájtott ki az orosz zsidókhöz, melyben megígéri hogy ugyanoly jogokat kapnak majd, mint a mi országunk zsidói. Milyen boldogság is lesz az nekik! Talán itt is úgy lesz mint a biblia mondta Kanaán országáról: kiveti a föld az ő régi bűnös lakóit, hogy Isten népe jöhessen helyébe. Mi vagyunk az eszközök az Ur kezében, a ki kifogja vetni a zsarnoki pogányság kegyetlen uralmát és új boldogságot, új szabadságot fog hozni a sokat meggyötört és megalázott népekre ép úgy mint a mi szegény testvéreinkre.

Mert hát bizony szegények ezek a mi testvéreink nagyon. Jó emberek lehetnek és a mieink sokat beszélnek hogy milyen gyengéd szeretettel ápolják és támogatják sebesültjeinket; milyen epedve várják győzelmünket, mintha csupa messiások lennénk. De a szegénység lélekben s testben leri róluk és hirdeti a végtelen elmaradást, melyben sanyalódnak. A nagy világ folyásáról, a kultúra szépségeiről és áldásairól nincs fogalmuk se és nem is vágyódnak utánuk; hazánkról csak annyit tudnak, hogy itt jó dolguk van a zsidóknak, mert nem is pogromozzák őket. Talán ha vége lesz valamikor ennek a világháborúnak és egy boldogabb

korszak virrad az emberekre, majd ide is elhatol a napsugár és ezek a zsidó falvak és városok is a mivelődés határai közé kerülnek. Akkor ők is egyenesen járnak és nem remegnek minden kis muszkától, hanem igaz hazát látnak országukban, melyért ép oly szeretettel élnek, küzdenek és meghalnak, mint mi a mi drága honunkért.

Külömben meghalni most is kénytelenek érette. Ép e napoknak egyik véres ütközete után beszéli egyik zsidó betegünk, hogy hat orosz támadt őrhelyére, ő hősiiesen védte magát bajonettjével és négyet levágott közülük, mire az ötödiknek szívébe dőfi szuronyát, ez felkiált: Sma Jiszroel, meine vier kinderlech. A velőtrázó felkiáltás megdöbbenetette a katonát és e pillanatban érte az ellenség fegyvere, mely alatt súlyosan találva összerogyott. Hát nem tragikus ez? Négy gyermeke van egy jámbor zsidónak és neki meg kell halnia Oroszországért, a cárért, a huligánokért és a kancsukáért.

A mi fiaink hőstetteiről sokat lehetne elbeszélni, de képtelen vagyok most irni kimerültségem miatt. Azt se tudom megérkezik-e majd levelem és mikor? És megérkezem-e én magam a hová úgy vágyódom? Mit is csinálnak ott szép Magyarországon? Élnek-e még az emberek, a zsidók eljászták-e még kis játékaikat, az orthodoxok veszekednek-e még a neologokkal és ön most is csinál nekik egységes autonómiát? Mint régi álom úgy tünnek fel mindezek a mi dolgaink. Külömben nemcsak érdeklődésemet, hanem bizalmamat is kezdem elveszíteni a mi törekvéseink diadala iránt. Ugy képzelem hogy hamarább fog a monarchiánk kibékülni Oroszországgal, hamarább fogják a franciák a németeket szívükhöz szorítani, mint a zsidók egymást. Mert mi nem tudunk meglenni baj nélkül. S ha mások békében hagynak, egymást kell üldöznünk és kiátkoznunk. De azért csak ábrándozzon ön békéről Szerkesztő úr és ha ujévünk megjön, gondoljon szegény barátjára, aki a messze távolban fohászodik a boldog új évért a mi szeretett jó hazánkra, zsidó népünkre és minden igaz emberre!

TÁRCA

Székely János:

Eszter értem sir.

Nikoláj Potnuchow az éplábu, valami forrás felét keresett és óvatos kuszással hasalt előre a sziklás földön. Olajzöld ruhája szürke lett a portól, s a térdén már foszladozni kezdett a nadrág. Nikoláj Potnuchow azonban mindezzel nem törődött és nagy bozontos szakállából nem szedegette ki a bogáncsot, meg a göröngyös fűszálakat, amelyek a lassu keresés kusza kalandjai közben oda akasztódtak. Nikoláj Potnuchow roppant egykedvű ember volt és vizet keresett, tehát egyáltalában nem helyezte arra súlyt, hogy a karjából szivárog a vér és keskeny, piros sávot hagy mindenfelé amerre elkuszik az óriás, iromba orosz katona.

Egy csatározásnál sérült meg nem messze. A csapat megfutott, őt ott hagyták a lövészárók szélén és Nikoláj Potnuchow rettenetesen félt a halottak között. A babonás orosz falvak lelke szállott felé. A tehénre gondolt és a kis fekete földre, amelyen éretlen hagyta a buzát. Nagy kövér kalászkok ültek előtte, amiközben utolsót rángadózott egy haldokló katona. Nikoláj ilyenkor mindig rémüldözve sóhajtott és a jöltáplált pópára gondolva buzgón hányt a kereszteteket.

Egyszerre a halottak közül feltápázkodik egy sovány sápadt ember, amitől Nikoláj Potnuchow még jobban megrémült és hangosan imádkozni kezdett. Azt hitte, hogy a vékony, sárga arcú legény egyenesen a másvilágról jött vissza és Nikoláj kusza, tömjénes képzelete itt a halottas lövészárókban a pokol kénköves szagát érezte. A kis sápadt azonban megszólalt és könnyörgő hangon mondta:

— Pajtás, gyerünk el innét.

És mivel Nikoláj nem volt épen buta fiu, derékon kapta a sápadt katonát és futott vele a lövészárók alól, most neki elsősorban a halottak voltak kellemetlenek. Órák hosszat mentek, amíg olyan helyet találtak, ahol lepihenhettek. Nikoláj ekkor lefektette a kis sápadtát a földre és megállapította róla, hogy átlőtték a mellét. A sovány katona retentő rossz bőrbén volt és vizet kért. Nikoláj pedig most ebben foglalatzkodott.

A tisztás végén egy vékony erű gyors forrás görgött, csobogott és a katona bemártotta a vörös rézcsajkát a friss gyöngyhabos vízbe. Aztán odatar-totta a fülét a földhöz, és miután meggyőződött, hogy senki sincs a közelben feltápázkodott és nagy léptekkel vitte a vizet a sebesült katonának.

A friss nedű egy kis elevenséget varázsolt a sárguló arcra. Nikoláj is megnyugodott és mesélni kezdett. A tehénke járt mindig az eszében és azt sajnálta, jaj, csak Lanjuska, az asszony gondot viseljen rá. Az orosz tántorítatlanul bizott abban, hogy haza kerül és a kis faluról beszélt leginkább.

A sápadt katona azonban lehunyta a szemeit és messzi mezőkön kalandozott a lelke. Egy szomoru és szürke kis város gettójába szállt minden gondolata. Egy kis boltra amit most be kellett csukni és az apró csecsebecsék, a fényezett pléháncok gazdátlanul árvnak a pult fölött. Ilyenkor majdnem leszakad a szive, mert tudta, hogy messze valami öreg zsidó asszony gondol rá és halkán befelé imádkozik érte. A sápadt katona lelke hazai tavakon hajózott és apró könnygyöngyök gyülekeztek a pillái alatt.

De később nyugodtabbak lettek a vonásai. A szenvedésvonások ilyenkor eltűntek, s a beteg katona tekintete boldogan révedezett a nap felé. Ilyenkor Eszterre gondolt, aki sirva csókolta át a nyakát, amikor elment és aki hosszú sóhajokat küld a harcmezők vézna vándora felé. Eszter barna haját és barna kötőjét látta ilyenkor és szive titka zsolozsmákat zengett. A melódiák szárnyasan csapongtak felette és ő lágyan ringadózott az emlékek andalító ölében. Eszter kötője teregette tőle a fájdalomt és Eszter elképzelt távoli könnyei öntözték a szenvedések zsarátnokát.

Hirtelen lépteket hallottak.

Nikoláj az orosz, gyorsan a puskája után nyult és védelmi állásba helyezkedett. A fák mögül katonák tüntek fel, szanitéczek voltak. A sápadt, beteg katona feltápázkodott és lefogta az orosz puskájának csövét; megismerte a vörös keresztet jelvényről, hogy az ellenség katonái most nem csatáznak itten.

A szanitécz patrul vezetője egy fiatal káplár németül szólította meg őket. Nikoláj bambán bolintozott, a kis sovány azonban visszafelelt. A szanitécz felszakította a sárguló legény kötését és bekötözte. Közben a fejét csóválta és lázasan dolgozott.

A sebesült megértette a néma lélekből, hogy veszedelmes sebet vágthatott a mellében a golyó. A káplár hordágyra rakta a fiut és a hilpalacson kocsi-ra tette. Maga is mellé ült és együtt mentek a sebesültszállító parasztszekéren ismeretlen sötét országutakon, véres csaták, világtörténelmi torlódások keskeny ösvényein.

A káplár megszólította:

— Hová való?

— Kovelből. Itt van a határszél mellett.

— Akkor maga lengyel.

— Lengyel zsidó vagyok, — mondta halk félénkséggel a sebesült.

— Én is zsidó vagyok testvér.

— Honnét?

— Magyarországból.

A tompa, egyszerű szavak lázas melegséggel ütődtek össze és forraló bizalmasságot leheltek a két ellenséges katona között.

— Micsoda vagy otthon testvér?

— Kereskedő vagyok Kovelben.

— Én orvosnövendék vagyok odahaza.

A káplár lehajolt a sebesült melléhez és halgatódzott.

— Nagyon rossz helyre ment, testvér.

A kis sápadt elszomorodott és könnyek, lázadózó, nyughatatlan gyöngyhullámok tünedeztek a szemei alól. Az anyjára gondolt és Eszterre, akik talán az ellenség kezei közé kerültek, vagy talán azoknak a legényeknek a birtokába, akiknek az egyenruháját ő viseli. Borzalommal gondolt az oroszokra és Eszter ajtaját látta megvillani a sötét éjszakában. A suhannó árnyak között az ő két szemét látja és Esztert, aki valami rettenetes helyzetben is ő rá gondol, érte sir.

Félig hangosan és félig öntudatlanul belesóhajítja a semmiségbe:

— Istenem, mi lesz velünk.

— Kivel?

— Az anyámmal meg a menyasszonnyal.

A kis szanitéczkáplár megfogta a szót:

— Sohase busulj testvér. A lengyelzsidó faluk lakossága úgy, ahogy volt átjött hozzánk. A férfiak beálltak a lengyel légióba, az asszonyok ápolónők. Sohase okozzon az néked gondot testvér. Ott vannak már a tied is. Csak ne aggazd magad ilyen dolgokkal, hanem inkább magadra gondolj. Rettenően rossz ez az út. Már be kellett volna érniünk Krakkóba. A kis lengyelzsidó összekuporodva állt a kocsin, amely óvatosan dőcögött. A kis káplár folyton vizsgálta a sebesülteket, de mindig vissza tért a sápadózó ellenséges katonához. A többiek könnyű sebesültek voltak. A lengyelt azonban rázta a láz és törte a hideglelés. Az arca kékült, zöldült, az ütőere hideg gyöngye taktusban folydogált.

A homokos síkság sötét burájának végső peremén már pitymallott. Az óvatos, szürkés, világosság derengeni kezdett, s a távolban egy tornyos, kihalt város körvonalai bontakoztak ki. A poroszkáló trénllovak gyorsabban haladtak előre.

— Hajnalra beérünk — szólt a kocsi.

— Vágj a lovak közé, súlyos sebesült van a kocsin.

— Jól van önkéntes ur, de a lovakat is kell kimélni — dörmögött a legény és a lovak közé vágott . . .

A tartalék kórház előtt leszedték a sebesülte-

ket. A kis lengyel már eszmélet nélkül volt. A káplár leemelte és hordágyon bevitték a szanitéczek.

— Egy orosz sebesült haldoklik.

— Hozzák be — szólt az orvos.

A folyosó tele volt ápolónőkkel, akik mosdatták, tisztogatták a beteg bakákat. Az orosz katona is elébük került. Egy szép, idegen barna lány, már csak akkor látta, amikor bevitték a műtőterembe. Felrikoltott és utána szaladt.

De az ajtóban feltartóztatták, mert az orvos már hozzákezdett az operációhoz.

KÜLFÖLD

Frank Lajos.

A német csatatéren elesett szocialista képviselő zsidó vallású volt. Erős jelleme, nagy tudása és nemes gondolkodása előkelő nevet szerzett neki a német képviselőházban. A nemzetközi barátság megszilárdításán fáradozott egész életében, de amikor hazája fegyverre szólította a népet, a 41 éves zsidó szocialista önkényt jelentkezett a hadseregbe és dicső halállal bizonyította be honszeretétét. Halála a német népben és kormányban általános részvételt keltett.

Proklamáció a lengyel zsidókhöz.

Az osztrák-magyar hadsereg vezetősége héber és zsargon nyelven a következő proklamációt intézte a lengyel zsidókhöz:

Németország és Ausztria-Magyarország vitéz seregei Lengyelországba behatoltak. Katonáink bátorsága és ereje menekülésre készítette a despota kormányt. Zászlóink jogot és szabadságot, polgári egyenlőséget és vallásszabadságot visznek nektek, hogy szabadon élhessetek gazdasági és kulturális téren. Sokáig szenvedtetek a kemény moszkovita iga alatt. Barátok gyanánt közeledtünk felétek: a barbár járom leválik rólatok. Uj korszak virrad Lengyelországra. Minden erőnkkel arra törekszünk, hogy a zsidók szabadsága szilárd alapra kerüljön. Hízogató ígéretetek meg ne tévesszenek titeket. Avagy nem ígért a cár 1905-ben egyenjogúságot a zsidóknak? Milyenen tattotta meg szavát, melyet az egész világ előtt kimondott? Gondoljatok az üldözésekre, melyekben a zsidótömegek részesültek! Gondoljatok Kisnew, Homel, Bialystok és a többi száz város pogromaira. Gondoljatok a Beilis-perre és jusson eszetekbe, hogy a barbár kormány mint igyekezett elterjeszteni a vérvád szörnyű meséjét. Így tartotta meg a cár a szavát,

melyet szerencsétlensége pillanatában adott. Most is bajba került és azért ígér nektek mindent. A ti kötelességetek, hogy felszabadulástokon fáradozzatok. Ifjuságotok, községtek, egyesületek egyesült erővel segítse a szent ügyet. Egyengessétek az utat, hogy az ellenséget legyőzzük, hogy azáltal diadalra jusson a szabadság és igazság!

A manifesztumot sok ezer példányban terjesztették el az orosz-lengyel városokban.

Huszonkétezer ágy.

A „Zentralverein deutscher Staatsbürger jüdischen Glaubens“ jelentése szerint eddig német zsidó hitközségek, árvaházak, jótékony intézmények és zsidóhitű magánosok 22.000 ágyat, mindennel, mi hozzá szükséges, bocsátottak sebesültek számára a hadvezetőség rendelkezésére.

HIREK

Olvasóinak és barátainak szívből kíván boldog új esztendőt

az „Autonomia“ szerkesztőségére.

Dr. Perls Ármin

Akinek nevét a hazai rabbik hódolattal és tisztelettel emlegették, annak ma már csak emlékét zárjuk fájo szívünkbe. A pécsi főrabbi elhunyt és véle a zsidó tudományok kiváló munkása, a szónoklás valóságos művésze, a nemes nagy eszmék küzdője szállott a sirba. Élete Isten nevének a megszentelése volt. Tiszteletet és dicsőséget szerzett a zsidóságnak és hivatásának. Pécssett nemcsak hitközségének, hanem az egész városnak rajongó szeretete vette körül és a legmagasabb körök csodálattal és elismeréssel voltak eltelve iránta. A talmud- és halachikus irodalomban való jártassága egyesült benne a világ-irodalom ösmeretével és ezek együtt felavatták őt klasszikus szónokká. Szónoklatai, melyek négy kötetben jelentek meg, a forma és tartalom művészi példái, melyek nemcsak a szószéken, hanem olvasva is elragadó hatást gyakorolnak gondolataik bőségével és az eszmék magas szárnyalásával. A zsidó vallás szépségei, a zsidó nép szenvedései, a hagyományok hűsége és me'egsége nyilatkoznak meg szavaiban és aki őt személyesen nem is ösmerte volna, az is el tudja benne képzelni az előkelő zsidó papot akinek egész lelkét áthatja hivatásának szeretete,

lángoló lelkesedése, keserves csalódásain keresztül is megőrzött buzgósága.

Elhunyt a legfájdalmasabb megdöbbenést keltette Pécssett és az egész országban. Budapesten érte őt a halál, ahol Hevesi Simon és Adler Illés rabbi megkapó gyászbeszédében emlékeztek meg a magyar zsidóság pótolhatlan nagy veszteségéről. A halotti imák után a páldaudvarra vitték. Ott Adler Vilmos hatvani rabbi vázolta az elhunyt érdemeit, mire a hült tetemet a vonat szeretett hitközségébe vitte.

Pécssett a temetés e hó 11-én pénteken az egész hitközség óriási részvete mellett folyt le.

Hivatalos elismerés a Zsidó Nemzeti alap segélyakciójáért.

Közöltük a Zs. N. A. felhívását, mely a hadbavonultak és a sebesültek családtagjai javára adakozásra hívja fel a világ zsidóságát. A felhívás élénk visszhangra talált és hivatalos körökben is elismerést hozott a Zs. N. A.-nak. Így alkalmunk volt tekinteni egy leiratba, melyet a porosz rajnai tartomány elnöke intézett a Zs. N. A. igazgatóságához. Az érdekes leirat a következőképp hangzik:

Köln, 1914. augusztus 6-án.

Őszinte rokonszenvvel olvastam a Zsidó Nemzeti Alap közzétenni szándékolt felhívását, mely gyűjtések megindítását célozza avégből, hogy a befolyt összegek a háboru folytán szükségét szenvedő családok segélyezésére és a harcban megsebesültek ápolására fordíttassanak. Őszintén sikert kívánok a szép és nemes vállalkozáshoz és tölem telhetőleg készséggel vagyok hajlandó azt támogatni.

A tartományi elnök. Steinmeister s., k.

Orosz zsidók Esztergomban.

Az oroszországi 30.000 fogoly között, akik az esztergomi táborban őriztetnek, vagy 3000 zsidó van. A nagy ünnepek alkalmából az esztergomi hitközség gondoskodik s rendez számukra istentiszteletet.

Galíciai menekültek Szatmáron.

Mintegy kétezerre tehető azoknak a galíciaiaknak a száma, akik lakóhelyüket elhagyva Szatmáron keresnek menedéket. Tulnyomó részben zsidó vallásúak, mert hiszen — így beszél a menekülők — az ottani keresztény lakosságnak nincs mitől tartania. Ezek a többnyire szlávérzelmű ruthén parasztok házaik ablakába szentképeket állítanak és falakra keresztet festenek, hogy őket ne érintse a betörők romboló keze. Azonban ily tényleges orosz belérés a jelzett vidéken még eddig alig fordult elő és akik menekültek, azok is csak óvatosságból tettek.

Közgazdaság

Németország nemzeti vagyona.)*

Ma már kétségtelenül megállapítható, hogy a hadviselő országok közül a legszilárdabb gazdasági felkészültség felett Németország rendelkezik és tulajdonképpen ez adja meg a bázisát annak a fel-tartóztathatatlan és győzelmes előnyomulásnak, melynek középpontjában a germán haderő áll. Csudálatos dolog, hogy a világ mindaddig abban a meggyőződésben élt, hogy a kontinens leggazdagabb állama Franciaország és Anglia. Ez a nézet merőben téves, mert az Egyesült-Államok kivételével a világ legnagyobb nemzeti vagyonát a németek vallhatják magukénak, amit egyébként a különféle becslések is igazolnak. Németország nemzeti vagyonát illetőleg többféle becslés látott napvilágot, amely becslések egyszersmind a legnagyobb valószínűséggel is birnak, amennyiben azok mondhatni teljesen fedik a különböző időpontban foganatosított becslések számadatait. Ez mindenestre figyelemreméltó tény, már azért is, mert a nemzeti vagyon megállapítása tudvalevően a legsúlyosabb feladatok közé tartozik és a tudósok által megejtett becslések között nem ritkán milliárdos különbségek láthatók, ami nyilván annak tudható be, hogy a kutatók a nemzeti vagyon megállapításánál egymástól eltérő metódusokat követnek. Egy-szóval a nemzeti vagyonbecslések nem mindig tarthatnak számat a megbízhatóságra. Azonban itt is vannak kivételek és ezek közé tartozik az a becslés, amely Németország nemzeti vagyonát és a vagyonemelkedést jelzi. Németország nemzeti vagyonáról az utolsó ötven év alatt és különösen a porosz-francia háboru lezajlása után több becslés látott napvilágot és ezek közül a legmegbízhatóbbak Gustav Schmollernek és Karl Helfferichnek, a Deutsche Bank hírneves igazgatójának a becslései. Gustav Schmoller számítása szerint Németország nemzeti vagyona 1895-ben 200 milliárd volt. Karl Helfferich most adta közre az ő számításait és szerinte Németország nemzeti vagyona ma több, mint 300—320 milliárd márkára becsülhető, amiből fejenként 4500—4900 márka számítható.

A németek évi bevétele ma 42 milliárd márka, szemben az 1895. év 23—25 milliárd márkájával. A fenti 42 milliárdból évenként felhasználnak köz-célokra 7 milliárdot, a magángazdaság felemészt 27 milliárdot, míg a fenmaradt 8—8½ milliárd mint vagyonszaporulat mutatkozik, ami azonban jóval több, mert a 8 milliárd automatikusan értékelkedésen

*) „A Pénzvilág“ legutóbbi számából.

A szatmári menekültekről a városi hatóság gondoskodik, amennyiben őket a „Csonkás“ tanyán élmezi és fedett helyiséget bocsát rendelkezésükre, hogy abban éjszakánként meghúzódhassanak. Sok helyen befúj a szél a szalmával is csak gyérén bélelt vackokba, azonban ezt mind elviselnék a szegények, ha rendes takarójuk és ruházatuk volna.

E nyomor enyhítésére vállalkoztak a két izr. hitközség humánus tagjai, bizottságot alakítottak, mely most már szekérszámra küldi ki az összegyűjtött ruhaneműt és osztja ki az arra szorult menekültek között.

Katonaélet Máramarosszigeten.

A máramarosszigeti hitsorsosaink minden alkalmat felhasználnak, hogy meleg hazafias érzelmeiket dokumentálják. A nemrégiben Galiciából érkező katonavonatot, amelyben tincses, rezgő szakállu zsidó bakákat szállítottak, hangos ovációval fogadtak a máramarosszigetiek. A vonatot ellepték virággal s a katonákat „Éljenek a zsidók., kiáltással fogadták. Az ott állomásozó 13 gyalogezred állandóan rituális ételmezést kap, mert a katonák 40% zsidó. Egy bevonult altiszt, aki a polgári életben sakter, vezeti a konyhát és ellenőrzi, hogy szigorúan kóser legyen a menázi. Az ezred a napokban ment el a harctérre. A hadbavonuló katonák istedtiszteletet hallgattak, amelyen Danzig főrabbi gyönyörű beszédben buzdította a hadbavonulókat hősiesség kitarására.

Makkabeusok unokái.

Nem ernyed még el a hősi ősi vér, ami a legendás makkabeusok ereiben csörgött. A zsidó katona a mostani modern háboruban ép olyan sziklaszilárdan áll a helyén, mint apái, akik dárdával harcoltak és paritakövel döntötték el a nemzetek sorsát. Az egyéni bátorságnak és személyes vitézségnek maradó példája egy Fischl nevű rimbecki zsidó közlegény, aki a metzi csatában az első döntő német diadalban a legelső francia zászlót zsákmányolta. Fischl hosszú és elkeseredett harc után jutott a zászlóhoz: a zászlótartót szuronnal megölte s az ellenséges csatavonalon keresztül, a küzdő franciakon vitte a lobogót a diadalmas német táborba. A mi hadseregünkben egy kapitány mutatta be, hogy a zsidó a háboruban is kitünően használható. Pesrini kapitány Sabác ostrománál először rohant át a ponton hidon az ellenséges területre, ahol hősiességgel harcolt a szerbek ellen. És hányan vannak a névtelen hősök, akikről nem emlékeznek meg a krónikák. Hányan vannak, akik egy elhagyott lövészárók szélén véreznek el a hazáért, a népek szabadságáért.

megy keresztül, úgy, hogy Németország évi vagyon-
szaporulatának emelkedése 10 milliárdra tehető.
(1895-ben a nemzeti vagyon tiszta szaporulata csak
4¹/₂—5 milliárd volt.) Nagyon érthető, hogy Német-
ország lüteményesen gyors emelkedésével egyetlen
ország sem tudott lépést tartani és ebből magyaráz-
ható, hogy például Franciaország és Anglia nemzeti
vagyonra a németek vagyonának jóval mögötte ma-
rad. Edmond Théry az ismertnevű statisztikus Fran-
ciaország nemzeti vagyonát 1892-ben 243 milliárd
franc-ra, míg 1908-ban 287 milliárd franc-ra becsülte;
Anglia nemzeti vagyonra 10 milliárd fontra tehető,
míg az Egyesült-Államok nemzeti vagyonát a Cen-
sus Office 120 milliárd dollárban állapította meg.
Összefoglalva most már a fenti adatokat a kö-
vetkező eredményre jutunk:

Egyesült-Államok vagyon	600 milliárd korona
Németország	334 „ „
Franciaország	276 „ „
Anglia	240 „ „

A kontinens országai közül a fentiek szerint
tehát Németország a leggazdagabb és ha a mostani
háboru sorsa Németország javára dől el, akkor a
nemzeti vagyonokat illetőleg óriási számokkal, egyen-
lőre ki sem fejezhető eltulodásnak leszünk az átélői.
Igy volt ez a porosz-francia háboru után is, amikor
Németország nemzeti vagyonra milliárdos emelkedé-
sen ment át és legyűrte a világszerte dominált fran-
cia tőkét. Most pedig Anglia világhatalmi pozícióját
döntetik a német fegyverek és ebben bizony döntő
szerepet játszik a nemzeti vagyon, mely nagy erőt
kölcsonöz a hadviselő Németországnak.

SZERKESZTŐI ÜZENET

Érdeklődő. Magam is katonai szolgálatot telje-
sítetek. Igen kevés szabad időmet pedig a szent ügy
szolgálatának szentelem.

K. F. Bécs. A gyász és könny, mely uralmát
kiterjesztve reánk nehezedik, a megpróbáltatás nap-
jai elmúlásával gonosz álmok gyanánt fog csak
emlékünkben megmaradni.

Radó. Kellő megokolással betervezhető, való-
színű, hogy a kormány által évenként rendelkezésre
bocsátott subvencionnak egy bizonyos része még ren-
delkezésre áll.

R. R. Zsolna. Még megközelítőleg sem állapít-
ható meg e pillanatban a felekezetibelieink szám-
aránya. Részünkről már érdeklődtünk. Szent meg-
győződés, hogy dicsőséges harcaink befejezése
után, valóra válnak hő vágyaink.

VALÓDI SELYEM ÉS GYAPJU TÁLESZEK

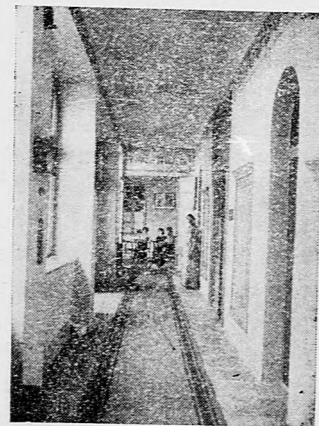
arany és ezüst bordurák, új és
használt Tórák. Templomi arany-
és ezüst himzések, próchesz,
chupa, schulchantakaró és tó-
ráraavaló köpeny készítése, ün-
nepi és hétköznapi : : : : :

Imakönyvek, RACHEL

gyönyörű magyar nyelvű ima-
könyv zsidó nők és hajadonok
számára. Tóra díszek valódi és
china-ezüstből. Megjelent 1914.
és 1915. évre szóló izr. zseb-
naptár Szentmiklósi József re-
mek költeményeivel. Képes ár-
jegyzék ingyen és bérmentve.

SCHWARZ IGNÁCZ
Budapest, VI., Király-utca 8. szám.

DR. HEISZLER

vizgyógyinté-
zete és fürdője
SZABADKÁN,
Kazinczy-u. 88.
Telefonszám: 406.

MASSAGE.
VIZKURÁK.
SZÉNSAVAS,
GYÓGYSZERES
FÜRDŐ.
PÖSTYÉNI
ISZAPFÜRDŐ.
KÁDFÜRDŐ.

„HUNGÁRIA” KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZET NYO-
MÁSA SZABADKÁN, KAZINCZY-UTCA 84. SZÁM.

Kérjük bevásárlások alkalmával
lapunkra hivatkozni.

Délvidéki Közgazdasági Bank R.-T.

SZABADKA, KOSSUTH LAJOS-U. Alaptőke: 3 millió korona.
:: FIÓKOK: ZOMBOR, BÁCSKOSSUTHFALVA. Tartalékok: 1¹/₂ „ „

Foglalkozik a banküzlet minden ágával, különösen:

törlesztéses kölcsönök nyújtásával, betétek kamatoztatásával,
földbirtokok vételével és eladásával parcelláris uton.

Az Assicurazioni Generali főügynöksége

Őszül a haja?

Használja az angol gyártmányu
„Frabella” haj ifjítót mely nem
felületes festék, nem piszkol, ha-
nem néhányszori használat után
vissza adja a haj eredeti színét,
ruganyossá teszi s ezenkívül a
fej korpától is megszabadítja.

1 üveg ára portómentes küldéssel 5 kor.

Főlerakat: Wachsmann Jenő
Drogueriája és Cosmetikai laborato-
riuma, SZABADKA Kossuth-utca 17.

Weitzenfeld és Társa

(Szabadkai Kenderipar) az új városi bérpalota-
tában. Bácska legnagyobb zsák-, ponyva- és
kötél áruháza. Telefon: 190.

Villanyerőre berendezett üzem. Ponyva
impregnáló telep. Zsák és ponyva köl-
csönző intézet. Kézi- és kévekötő zstneg.
Arató ponyvák. Kazal takarók. Ló-
pokróczok. Kárpitos és sport czikkek.

Tennis pályák teljes berendezése. Ár-
jegyzék és minta kívánatra díjmentes.

DR. GROSSMANN GYÓGYINTÉZETE EGGENBERGBEN, GRÁZ MELLETT.

Kies fekvésű, 400 m. a tenger színe felett.
Mindennemű fizikai gyógy mód; hízó és
soványító kurák. Vizgyógy mód, fény-, nap- és
villanyfürdők. Belbetegek, anyagcserebánt.
üdüzők és neurastheniában szenvedőknek.

MÉRSÉKELT ÁRAK. — MÉRSÉKELT ÁRAK.
PROSPEKTUST KÉRJEN AZ IGAZGATÓSÁGTÓL.

Olcsó portland-cementet

ajánl:

Karsai Bertalan Szabadka
Párhuzamos-út. Telefon: 3-67.

Elsőrendű száraz szénsavat,
kifogástalan tartályokban
jutányos ár mellett szállít:

DR. WÁGNER JENŐ és EMIL

szénsav és oxigéngyár részv. társaság
Budapest, IX., Pápay István-utca 6—8—10.
Teljesen modern új berendezés.

REMÉNYI NŐVÉREK

FOGMŰTERME

Reményi Eszter vizsg. fogtechnikus vezetése mellett Szabadka, Eötvös-utca 60. I. emelet (Geiger Gyula Fiai volt üzlete fölött.)

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük Szabadka és vidéke mélyen tisztelt közönségét, hogy Szabadkán, Eötvös-utca 60. sz. I. e. (Geiger Gyula Fiai volt üzlete fölött)

FOGÁSZATI MŰTERMET

rendeztünk be Műtermünkben a legjobb kivitelben készülnek fog-tömések aranyból, csapos-lávoitása, fog-koronák, fog-kövek el-aranyból, csapos-lávoitása, platina, arany és foghidak vagy egész fogak feherítése és ezüst, amalgamból fogsorok szápadlás hibás fogsorok át- és a fog színével nélkül aranyból, pl- alakítása, valamint teljesen azonos por- tából vagy porcel- javítása. cellánból. lánból.

ÉRZÉSTELENTETT FOGHUZÁSOK!

Tizenhat éves fogtechnikai gyakorlatom, mely idő alatt Kolozsvéren a leghírnevesebb fogspecialistáknál és egyetemi tanároknál mint asistens működtem, továbbá tekintve, hogy műtermem a mai kor legelőkeltebb műszereivel van felszerelve, elég garanciát nyújt, hogy legkényesebb esetekben is a legteljesebb mértékben megfelelhessenek. Kitűnő tisztelettel

REMÉNYI ESZTER

vizsgázott fogtechnikus, szápadlás nélküli műfogspecialista

Kóser (☞) vendéglő megnyitása Szabadkán

Kossuth Lajos-utca 17. szám alatt Pest szállodával szemben.

A szabadkai orth. imaegyesület ellenőrzése alatt modern, jól felszerelt kóser vendéglőmet megnyitottam.

Főtörekvésem leendő pontos és lelkiismeretes kiszolgálással vendégeim teljes megelégedését kiérdemelni. ♦ BECK J. vendéglős.

Bihari Jakab kocsigyártó Szabadka.

Készítetek mindennemű uri-, gazdasági-butor- és halottas kocsikat. Elvállalom minden kocsik javítását és átalakítását. Zsidó hitközségek által megrendelt halottas kocsik készítésénél szombaton a munka szünetel. Tisztelettel

Bihari Jakab kocsigyártó.

Betegtolókocsik.
Hordágyak.
Hordászekék.
Szobaüszkék. Bidék

továbbá mindentajta hygienikus és kényelmes cikkek.

SCHOTTOLA ERNŐ

gyáros és nagykereskedő
BUDAPEST, VI., Váci-
körút 53. és 13. szám.

Számos ábrával ellátott fő-
árjegyzék ingyen.

LEGJOBB A „JENNY“ ÖN-
RÖGZÍTŐ ABLAKREDŐNYRUD,

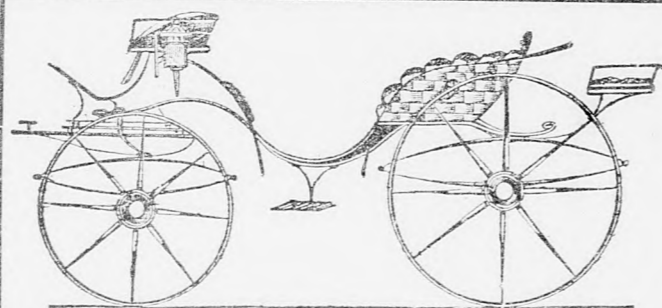
mert ennek előnye az összes hasonló gyártmányokkal szemben a következők: 1. A huzószinór nem középen, hanem oldalt van, azért nem akadályozza az ablak nyitását vagy zárását. 2. A „JENNY“ rudra erősített redőny megállítható rögtön és pontosan a kívánt magasságban többszöri ráncigálás nélkül. 3. Ha a redőnyt teljesen lebecsátják, akkor sem kell a huzószinór elhelyezésével bíbelődni, mert az mindig egy magasságban marad. 4. A redőnyvásznot a „JENNY“ rudra megfelelő hosszúságu szögekkel lehet erősíteni és így az használat közben a rudról le nem válhat. 5. Hirtelen felgördülés, vagy a felgördülés megakadása ennél a szerkezetnél ki van zárva. 6. A redőnyvásznot a kezelés nem rongálja és nem piszkítja, mert a le- és felgördítést közvetlenül csak a zsinór húzásával eszközölik. 7. Rövid gyakorlat után képes hátki sokkal kevesebb idő alatt a „JENNY“ redőnyrudat felszerelni, mint bármely más szerkezetű. 8. A szokásos ígombok ennél a szerkezetnél feleslegesek. 9. A rugó túlfeszítéséből eredő hibák a „JENNY“ rudaknál teljesen ki vannak zárva. 10. Több évi tapasztalat bizonyította, hogy a huzószinór nem rongálódik, sok évig eltart nagy használat mellett.

Beszerezhető minden jobb kárpitosárú-,
rőtösárú- és vasárúkereskedésben.

A SÉRV

a dr. Barrére-féle rugó nélküli kényelmes sérvkötő használatánál feltétlenül helyén marad, visszafelődik és gyermekeknek gyógyul. Szakszerű alkalmazás:

SALVATOR kötszergyárban Bpest,
Nagymező-utca 4. szám.

AUTONOMIA

ZSIDÓ FELEKEZETTÁRSADALMI ÉS POLITIKAI LAP.

MEGJELEN MINDEN MÁSODIK HÉTEN SZERKESZTŐ: DR. KLEIN ADOLF

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK EGÉSZ FŐMUNKATÁRS:

SZABADKA, SZÉCHENYI-TÉR 99. SZ.

ÉVRE 12 KORONA, FÉLÉVRE 6 KOR. DR. SINGER BERNÁT FŐRABBI

Előfizetési díjak a „Délvidéki Közgazd.

Bank R-T"-hoz Szabadka, küldendők.

TARTALOM:

1. A világháboru.
2. △ Az Orsz. Iroda békeakciója.
3. Neményi: Fővárosi levél.
4. Székely J.: Sebesült verse.
5. Csernoch herecegprimás nyílt levele.
6. Dr. Jordán Sándor főrabbi: Háborus veszedelemben.
7. Kemény Márton: A nagy sebesült.
8. Büchler Zsigmond: A békejobb.
9. Ott a golyók között.
10. Tárcsa: Mievoh. Héberből írta: Frischmann Dávid.
11. Hírek.
12. Külföld.
13. Könyvismertetés.
14. Közgazdaság.
15. Szerkesztői üzenet.
16. Hirdetések.

Foncière, Pesti biztosító-intézet.

ALAPITTATOTT 1864. ÉVBEN. BUDAPESTEN. ALAPITTATOTT 1864. ÉVBEN.

Teljesen befizetett részvénytőke 4.000,000 K
Tartalékok és évi díjbevételek 68.000,000 K
Összes biztosítékok 72.000,000 K

Tűz, jég, baleset,
betöréses lopás és életbiztosítás ::

TELEFON: 3-58.

Folyószámla a Szabadkai Kereskedelmi és Iparbanknál.

STERN ZSIGMOND

TEMPLOMFESTŐ SZABADKA, VI. FÉLIX-UTCA 16.

KÉSZIT: modern és minden meglévő stílusban díszes templomfestéseket és mázolásokat, fa-, márvány- és patina utáztatot. □ Költségvetést díjtalanul, vázlatot felszólításra a legjutányosabb árban készít. □ Levélbeni meghívásra vidékre is elmegyek.

Ispánovits

ruhákat legszebben

fest és vegyileg tisztít

Szabadka, I. kör, 81. (Saját ház).

Telefon: 497. szám.

F.O.G.A.K

és teljes fogsorok, arany koronák, HIDAK, Arany, platina (porcellán) garantált szinaranyból, legspeciálisabb, felismerhetetlenségig hű műfogak, mindennemű kaucsuk fogozatok.

Fogházak, tartós fogtömések készülnek: ROMÁN fogtechnikai műtermében és laboratóriumában Szabadka, Kossuth-utca 22. szám. — Délvidéki Közgazdasági Bank Részvénytársaság székhelyében, Bányász-utca mellett. Vidékiek 1 nap alatt kielégítetnek!! Mérsékelt árak! Telefon: 6-12.

FOGÁT, SZÁJÁT csakis a Dr. Vajda-féle Hydrogen-peroxyd szájjal ára kor. 1:50 és fogporral ára 1 korona ápolhatja lelkiismeretesen. Kapható minden Gyógyszertárban és Drogériában.

A küszöbön lévő iskolai évre olyan kiváló tankönyvet adok át a forgalomnak, mely hézagpótló voltánál fogva méltán fogja az összes érdekelt körök figyelmét és élénk érdeklődését felkelteni.

סדר בית אל IMAKÖNYV

A főbb imák szó szerinti fordításával, szertartási magyarázatokkal bővítette Stein Mayer Miksa nagyszombati főrabbi 496 oldal. Erős vászonkötésben K 1:60. Pótol minden más tankönyvet, mert annak tartalmát teljesen felöleli. Pótolja a főbb héber imákat, mert ezeket a Fuchs-féle módszer szerint szó szerinti parallel fordításban tartalmazza. Pótol minden más szertartási könyvet, mert az összes szertartásokat a megfelelő imák kapcsán röviden és könnyen felfogható módon tárgyalja. Ezen imakönyv úgy az elemi, mint a középisk. ifjúságnak szánt legértékesebb leghasznosabb tankönyv. Ugyanitt kapható: Mózes I. könyve, Stein Mayer M. főrabbi szó szerinti fordítása III. kiadás ára K 1:60.

Mózes II. könyve, Stein Mayer Miksa II. kiadás ára K 1:40.

A szives megrendelések HOROVITZ ADOLF könyvkereskedésének Nagyszombatba címzendők

AUTONOMIA

ZSIDÓ FELEKEZETTÁRSADALMI és POLITIKAI LAP.

MEGJELEN MINDEN MÁSODIK HÉTEN SZERKESZTŐ: Dr. KLEIN ADOLF SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL SZABADKA, SZÉCHENYI-TÉR 99. SZ.
ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK: EGÉSZ FŐMUNKATÁRS: SZABADKA, SZÉCHENYI-TÉR 99. SZ.
ÉVRE 12 KORONA, FÉLÉVRE 6 KOR. Dr. SINGER BERNÁT FŐRABBI Előfizetési díjak a „Délvidéki Közgazd. Bank R.-T“-hoz Szabadka, küldendők.

A világháború.

Az események rohannak és még a képzelet merész sasszemei sem láthatják meg hogy hol fognak megállni. Mindig új népek lépnek fel a háború színhelyére hogy kivégyék részüket a nagy küzdelemből s mindig új földterületekre borulnak a véres árnyak, melyek alatt az ismeretlen jövő magvai csiráznak. Három világrészre terjed már ki a rémes istenitélet, a politikai határokért vívott harcokban már a vallási hitbuzgóság is megfújja harsonáját és még nem tudja senki sem, hogy nem-e fognak még új nemzetek felvonulni a fegyveres összecsapás nagyobbitására. „Ime az Örökkévaló megüresíti és pusztává teszi a földet, felfogatja színét és szétszórja lakóit. Megüresedve megüresedik a föld és kifosztódva kifosztódik, mert az Örökkévaló mondta ki az ígét. Gyászol, hervad a föld; elfonnyad, elhervad a világ, elfonnyadnak a föld népeinek magasai“. A bibliai próféták jóslatait a mi korunkra tartogatta a világtörténelem, mely az évek óta felhalmozott bűnök megtorlására hívta ki porondra a hatalmas nemzeteket. „Ime az Örökkévaló napja jő, kegyetlen haraggal, hogy pusztasággá tegye a földet és vétkeseit kiirtsa belőle. Mert az ég csillagai nem ragyogtatják fényüket: a nap elsötétült és a hold nem tündökölteti világosságát. És megbüntettem a világon a rosszaságot és a gonoszokon bűnüket; megszüntettem a kevélyek gőgjét és a zsarnokok gőgösségét megalázom.“

Mindnyájunk előtt megjelennek ezek a jóslatok. Láttuk a bűnt, látjuk a büntetést és érezzük a következményeket. Az áldásos boldogító következményeket, melyeknek reménye szent prófétáink keserűségét is megnyitotta, midőn a vérözönből új világ ébredését sejtették meg. Összefogtak és szövetségbe léptek a nemzetek, melyek a kultúra és vallás-terjesztés örve alatt annyi népnek életét és szabadságát megtörték, hogy a rabszolgaságba sülyesztett népek vérén táplálják a maguk hatalmát és gazdagságát. Övék lesz-e a jövő, a világ, az emberiség? Vagy azoké, melyeknek sorában édes hazánk is vivja hősies küzdelmeit, azoké, melyek a szabadság és igazság zászlóit viszik széjjel a világba? Erre a kérdésre fog döntő feleletet adni ez az esztendő, melynek minden napja új veszedelmet, új remegéseket és új reményeket tár az emberiség elé.

A mi szívünk erős bizalommal tekintsen a jövőre. A fájdalomnál, mely ifjú életek pusztulása felett tépi szívünket; a félelemnél, mely hazánk sorsa felett ereszkedik